

Tema om forebyggelse af vold og trusler mellem brugerne indbyrdes

Dok.nr. 14/01741-2/ RI

Hvad har temaet ført til?

Forebyggelse af vold og trusler mellem brugerne indbyrdes var tema for de tilsynsbesøg, som ombudsmanden i samarbejde med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY – Dansk Institut Mod Tortur gennemførte på voksenområdet i 2013.

På baggrund af sine tilsynsbesøg anbefaler ombudsmanden generelt, at institutioner på voksenområdet, f.eks. fængsler og botilbud, udarbejder en politik for forebyggelse af vold og trusler mellem brugerne indbyrdes, medmindre dette i det konkrete tilfælde må anses for irrelevant.

En forebyggelsespolitik kan øge fokus på, hvad den enkelte institution konkret gør for at forebygge vold og trusler mellem brugerne indbyrdes. Dermed kan en sådan politik medvirke til, at vold og trusler mellem brugerne forebygges, og at antallet af sådanne hændelser nedbringes og undgås i videst mulige omfang.

Ombudsmanden vil drøfte opfølgningen på denne generelle anbefaling med centrale myndigheder. Desuden vil ombudsmanden følge op på anbefalingen under sine tilsynsbesøg.

Ombudsmanden har udarbejdet en liste over en række forskellige konkrete tiltag og indsatser, som han har mødt under sine tilsynsbesøg, og som institutionerne har anvendt som led i deres arbejde med at forebygge vold og trusler mellem brugerne. På listen fremgår f.eks. kompetenceudvikling og registrering af vold og trusler mellem brugerne. Listen kan tjene til inspiration for institutionernes arbejde med at forebygge vold og trusler mellem brugerne og fremgår bagerst i denne rapport.

Både udarbejdelsen af en forebyggelsespolitik og listen over tiltag og indsatser kan ses som led i, hvad bedste praksis for at forebygge vold og trusler mellem brugerne indbyrdes kan være udtryk for.

Udarbejdelse af en forebyggelsespolitik falder også i tråd med en anbefaling, som Den Europæiske Komité til Forebyggelse af Tortur mv. gav efter sit besøg i Statsfængslet i Ringe i 2014. Komitéen anbefalede, at der blev taget skridt til at udarbejde en samlet anti-mobningsstrategi for at nedbringe vold og trusler mellem de indsatte. I den forbindelse nævnte komitéen også nogle af de tiltag og indsatser, som er nævnt i listen bagerst i denne rapport.

Ombudsmanden har sendt denne rapport til Direktoratet for Kriminalforsorgen, Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse, Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold og Socialstyrelsen. Formålet er at gøre myndighederne opmærksomme på rapporten, så myndighederne kan lade den indgå i deres overvejelser på området.

Læs mere om ombudsmandens arbejde med temaer i bilaget bagerst i denne rapport.

Baggrunden for temavalget

Det følger af menneskerettighederne, at staten har pligt til at beskytte indsatte i fængsler mod overgreb fra andre indsatte. Med andre ord skal staten beskytte frihedsberøvede personer mod overgreb fra andre frihedsberøvede personer.

Ombudsmanden har en række generelle fokusområder under sine tilsynsbesøg. Forebyggelse af vold og trusler mellem brugerne indgår i fokusområdet om relationer, der bl.a. omhandler forholdet mellem brugerne.

Ombudsmandens tilsyn sigter navnlig på samfundets mest udsatte borgere. Gruppen af udsatte borgere er bl.a. kendetegnet ved, at borgerne i reglen har meget få ressourcer, og at deres rettigheder let kan komme under pres. Dette kan også gælde for frihedsberøvede borgere.

Hvordan gjorde ombudsmanden?

I 2013 valgte ombudsmanden forebyggelse af vold og trusler mellem brugerne indbyrdes som tema for sine tilsynsbesøg på voksenområdet. Temaet var tværgående i den forstand, at forebyggelse af vold og trusler mellem brugerne indbyrdes var relevant ved hovedparten af årets besøg. Temaet var aktuelt ved besøg i f.eks. fængsler og psykiatriske afdelinger, men også i botilbud på det sociale område.

Temaet havde disse spor:

- Ombudsmanden bad i det omfang, det var relevant, institutionen om på forhånd at redegøre for, hvordan institutionen forebyggede vold og trusler mellem brugerne.

- De samtaler, som ombudsmandens besøgshold førte med ledelsen, ansatte, pårørende og brugere i institutionen, havde også fokus på forebyggelse af vold og trusler mellem brugerne indbyrdes.

Desuden anmodede ombudsmanden institutionen om på forhånd at oplyse om antal tilfælde af vold og trusler om vold i de seneste tre år mellem brugerne og om retningslinjer for behandling af sager om vold (voldspolitik).

Tilsynsbesøgene blev gennemført som led i ombudsmandens almindelige tilsynsvirksomhed efter ombudsmandslovens § 18 og som led i ombudsmandens arbejde med at forebygge, at personer, der er eller kan blive berøvet deres frihed, udsættes for f.eks. umenneskelig eller nedværdigende behandling, jf. den valgfri protokol til FN-konventionen mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Ombudsmandens arbejde for at forebygge nedværdigende behandling mv. i henhold til protokollen udføres i samarbejde med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY – Dansk Institut Mod Tortur. DIGNITY og Institut for Menneskerettigheder bidrager i samarbejdet med særlig lægelig og menneskeretlig ekspertise. Dette betyder bl.a., at personale med denne ekspertise på vegne af de to institutter deltager i planlægning og gennemførelse af og opfølgning på tilsynsbesøg.

Hvad fandt ombudsmanden ud af?

På baggrund af de gennemførte besøg konstaterede ombudsmanden bl.a. følgende:

- Mange institutioner var opmærksomme på at forebygge vold og trusler mellem brugerne og iværksatte forskellige tiltag og indsatser som led i forebyggelsen.
- De fleste institutioner havde ikke udarbejdet en politik om at forebygge vold og trusler mellem brugerne. Derimod havde institutionerne ofte udarbejdet en politik om vold og trusler mod personalet (arbejds miljøvinkel).

Liste over tiltag og indsatser for at forebygge vold og trusler mellem brugerne

Ombudsmanden har udarbejdet en liste over en række af de forskellige konkrete tiltag og indsatser, som han mødte under sine tilsynsbesøg, og som institutionerne anvend-

te som led i deres arbejde for at forebygge vold og trusler mellem brugerne indbyrdes. Listen kan tjene til inspiration for institutionernes arbejde med at forebygge vold og trusler mellem brugerne.

Opmærksomheden henledes på, at listen ikke er udtømmende. Desuden omfatter listen navnlig tiltag og indsatser, der knytter sig til de menneskelige relationer mellem brugerne indbyrdes og mellem ansatte og brugere, ligesom listen viser, at værdisætning anvendes i institutionerne for at forebygge vold og trusler mellem brugerne. Mange andre tiltag kan overvejes, f.eks. brug af en modtagelsesafdeling, lukkede celledøre, sektionering, flytning af brugere og indretningsmæssige tiltag, eventuelt i form af farvevalg.

Endelig henledes opmærksomheden på, at ombudsmanden ikke har vurderet effekten af de forskellige tiltag og indsatser, som han har set anvendt. Det skyldes, at ombudsmanden ikke har forudsætninger for at foretage en sådan vurdering.

Listen fremgår bagerst i denne rapport.

København, den 01-06-2015

Jørgen Steen Sørensen

Liste over tiltag og indsatser for at forebygge vold og trusler mellem brugerne

1. Løbende kompetenceudvikling af personalet f.eks. gennem kursus om konflikthåndtering eller voldsforebyggelse og opfølgingskurser.
2. At have værdier i institutionen f.eks. om ordentlighed, anerkendelse og dialog og at italesætte disse værdier ved brugerens ankomst.
3. Indslusningsforløb ved ankomst, hvor det aftales med brugeren, hvordan de ansatte kan hjælpe i en konfliktsituation, herunder hvordan brugeren helst vil konfronteres ved uhensigtsmæssig adfærd over for medbrugerne.
4. Risikovurdering af brugeren ved ankomst og herefter løbende.
5. Ifølge husreglerne vil vold og trusler på ingen måde blive accepteret, og brugeren underskriver husreglerne med en erklæring om at have læst dem og at ville overholde dem.
6. De ansatte har fokus på dialog, tager brugeren alvorligt og møder brugeren med opmærksomhed og omsorg.
7. De ansatte er synlige for brugerne og er observante på stemninger i institutionen.
8. De ansatte har fokus på at skabe rammerne for et godt fællesskabsmiljø mellem brugerne og vurderer brugernes egnethed til at indgå i fællesskabet og deres behov for støtte, holdningsbearbejdning og normalspejling.
9. Ledelsen har fokus på at skabe en god relation mellem brugerne gennem synlig ledelse, holdningsbearbejdning, at vise respekt over for brugerne og at holde et godt informationsniveau.
10. Fokus på løbende at integrere den volds- og trusselsforebyggende indsats i den pædagogiske praksis.
11. De ansatte søger at give brugeren alternative muligheder for konfliktløsning både som rollemøder og gennem vejledning og at finde ud af, hvorfor brugeren i en bestemt situation anvendte vold og trusler.

12. Registrering af vold og trusler mellem brugerne og opfølgning på dette med henblik på dokumentation, viden og læring.
 13. Personalet reagerer konsekvent, handler og følger op på vold og trusler f.eks. ved at hjælpe brugeren med at politianmelde vold.
 14. Dialog mellem brugerne gennem konfliktråd ved konflikter.
-

Temaer for tilsyn

Hvert år vælger ombudsmanden i samarbejde med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY – Dansk Institut Mod Tortur et eller flere temaer for årets tilsynsbesøg.

Dok.nr. 14/00877-8/RI

Valget af tema afhænger især af, hvor der er grund til at gøre en ekstra tilsynsindsats. Ofte vælger ombudsmanden et snævert tema såsom sikringscelleanbringelse i kriminalforsorgen. Andre gange vælger ombudsmanden brede temaer, eksempelvis institutioner for ældre og misbrugsbehandling.

Temaerne giver ombudsmanden mulighed for at inddrage aktuelle emner i tilsynsvirksomheden og også for at gå i dybden og på tværs med bestemte problemstillinger og indhøste erfaringer om praksis, herunder bedste praksis.

Et hovedformål med tilsynsbesøgene i det pågældende år er at belyse og undersøge årets temaer. Hovedparten af årets tilsynsbesøg foregår derfor i institutioner, hvor temaerne er relevante.

Rapporter om temaer

Ved afslutningen af året afrapporterer ombudsmanden sammen med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY resultaterne af årets tilsynsvirksomhed.

Temaerne bliver navnlig afrapporteret i særskilte rapporter om de enkelte temaer. I rapporterne sammenfatter og formidler ombudsmanden de væsentligste resultater af temaerne.

Generelle anbefalinger

Resultater af temaer kan være generelle anbefalinger til myndighederne. Det kan eksempelvis være en anbefaling om at udarbejde en politik for forebyggelse af vold og trusler mellem brugere indbyrdes.

Generelle anbefalinger er baseret på ombudsmandens erfaringer på området. De vil normalt også være givet som konkrete anbefalinger til bestemte institutioner under tidligere tilsynsbesøg.

Typisk vil ombudsmanden drøfte opfølgningen på sine generelle anbefalinger med de centrale myndigheder. Desuden vil ombudsmanden følge op på dem under tilsynsbesøg.

De generelle anbefalinger har et forebyggende sigte. Baggrunden for det forebyggende arbejde på tilsynsområdet er, at ombudsmanden er udpeget som national forebyggende mekanisme efter den valgfri protokol til FN-konventionen mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Temarapporterne bliver offentliggjort på ombudsmandens hjemmeside www.ombudsmanden.dk. Desuden sender ombudsmanden rapporterne til de relevante myndigheder, så myndighederne kan lade dem indgå i deres overvejelser på de forskellige områder.